

foreliggende Lovbestemmelse udtaler det Samme. Det gaaer igjennem den, at naar Kirken er for lidt rummelig, skal den udvides. Den henviser dernæst Sagen til Domstolene, og den indrømmer, at det ikke er aldeles afgjort, om de bestaaende Retsforhold ere saadanne, at Domstolene vilde kunne dømme Kirkeeieren til at udvide sin Kirke; heri stemmer den ganske med den af Landstinget forhen vedtagne Lovparagraf, der ogsaa antydebe det som uvist og usgjort. Den eneste Forskjel er, forekommer det mig, at saa udtaler den her foreliggende Lovbestemmelse den nødvendige Consequents, som vi havde anbladt at udtale; men det er dog virkelig i sin Orden, at Consequentsen bliver udtalt; thi det forekommer mig dog meget ubilligt imod Regjeringen at stille den saaledes, at man siger: for det Første skulle altfor snevre Kirker udvides, for det Andet, naar Regjeringen paahyder det, skal Sagen henvises til Domstolene, men at man saa, naar Afgjørelsen gaaer Regjeringen imod, aldeles ikke siger, hvad Regjeringen da har at gjøre. Det kunde jo være, at den vilde sige: „Ja, jeg har ingen Dom faaet derfor, og derfor maa Sagen hvile.“ Naar derimod her i Loven findes en Udtalelse om, at den lovgivende Magt da er villig til at give en Lov desangaaende, saa er Veien Regjeringen viist. Jeg antager det for afgjort, at denne i Udfigt stillede Lov, paa hvilken Landstinget i sin Tid vil faae en behørig Indflydelse, vil tage tilbørlig Hensyn til de fældede Domme og derafs Motivering. Jeg antager derimod ikke, at den som Følge derafs skulde være nødt til at fritage Kirkeeieren aldeles for Bidrag til Udvidelse af Kirken; thi Dommen gaaer dog, naar den falder til Kirkeeierens Fordeel, kun ud paa, at han fritages for det Offentliges Tiltale i denne Sag, og det Offentliges Tiltale gif ud paa, at han alene skulde udføre Forandringen. Men naar en saadan Dom er fældet, og der altsaa Ingen findes, der er pligtig til at udvide Kirken, saa er det hele Forhold kommet tilbage derhen, at det maa ordnes efter almindelige Grundsætninger for, hvad der er billigt og retfærdigt, og da troer jeg, at Kirkeeieren, som jo er den, der oppebærer hele Kirkens Indtægt, ikke kan blive fri for at bidrage til Kirkens Udvidelse.

Dernæst troer jeg, at de Sognebeboere, der hidtil Intet have ydet til Kirken, men dog benyttet den og derved bidrage til, at den er for lille, ogsaa maae blive paalagte Bidrag til Udvidelse. Endelig tænker jeg, at Statskassen kan forpligtes til at participere i Bidraget ifølge Grundlovens § 3. Kort sagt, hvad Loven vil sige, det vide vi ikke; men vi maae forudsætte, at enhver Lov, der bliver givet, vil blive retfærdig og billig, og denne Forsamling faaer en tilstrækkelig Indflydelse paa den Lov, der skal gives. At paastaae, at Lovbestemmelsen er aldeles overflødig for Regjeringen, naar den selv erklærer, at den begjærer den og agter den for meget vigtig, synes mig en stor Urimelighed.

Clausen: Det forekommer ogsaa mig ligesom den ærede Landstingsmand, der satte sig, at det saa stærkt ansøgte sidste Punktum af Paragraphen, har Ret til at betragtes fra en anden Side end den, hvorfra det her er fæstet. Man har vel sagt, at det er usædvanligt i en Lov at finde en Hentydning til en fremtidig Anvendelse af Lovgivningsmagten; men Spørgsmaalet er, om ikke netop denne Passus her er paa sit rette Sted til at betegne en Usædvanlighed i det Forhold, her forhandles. Forholdet er jo dette: at der endnu bestandig udredes af Landets Hartkorn en Afgift under Navn af Kirketiende, som dog ikke kommer Kirkerne umiddelbart til gode, efterat Regjeringen har deels bortskænket, deels bortsolgt Kirketienden og har foretaget dette Skridt med en saa ringe Varetagelse af Kirkens Interesse, at Forholdet imellem Kirkerne og Kirketiendeerne er blevet henstaaende som et aldeles ubestemt Forhold, saa at der bestandig findes Collision Sted imellem Kirkerne's Fornødenheder og Tiendeierernes Interesser, og saaledes, at Spørgsmaalet om en mulig Udvidelse af Kirkerne har i sin Tid staaet aldeles udenfor Betragtningen. Skulde nu Domstolene i det berørte Tilfælde komme til det Resultat, at Kirketiendens Giere ikke kunne forpligtes til at bekoste den nødvendige Udvidelse af en Kirke, saa vilde der vise sig en uafviselig Nødvendighed for at faae et øiensynligt Hul i Lovgivningen udfyldt, for at Kilden kunde blive